YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)

4 päivänä maaliskuuta 1999 *

Asiassa C-258/97,

jonka Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten (Itävalta) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Hospital Ingenieure Krankenhaustechnik Planungs-Gesellschaft mbH (HI)

vastaan

Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft

ennakkoratkaisun julkisia tavaranhankintoja ja rakennusurakoita koskeviin sopimuksiin liittyvien muutoksenhakumenettelyjen soveltamista koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 21 päivänä joulukuuta 1989 annetun neuvoston direktiivin 89/665/ETY (EYVL L 395, s. 33) sekä julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 18 päivänä kesäkuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/50/ETY (EYVL L 209, s. 1) tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. J. G. Kapteyn (esittelevä tuomari) sekä tuomarit G. Hirsch, J. L. Murray, H. Ragnemalm ja R. Schintgen,

julkisasiamies: A. Saggio,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Hospital Ingenieure Krankenhaustechnik Planungs-Gesellschaft mbH (HI), edustajanaan asianajaja Rainer Kurbos, Graz,

— Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft, edustajinaan asianajajat Klaus Messiner ja Ute Messiner, Klagenfurt,

— Itävallan hallitus, asiamiehenään kanslerinviraston osastopäällikkö Wolf Okresek,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja Hendrik van Lier ja oikeudellisen yksikön virkamies Claudia Schmidt,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaftin, edustajinaan Klaus Messiner ja oikeudellisen osaston johtaja Gerhard Maderthaner, Itävallan hallituksen, asiamiehenään kanslerinviraston virkamies Michael Fruhmann, ja komission, asiamiehinään Hendrik van Lier ja Claudia Schmidt, 17.6.1998 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 1.10.1998 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 8.7.1997 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 17.7.1997, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla viisi ennakkoratkaisukysymystä julkisia tavaranhankintoja ja rakennusurakoita koskeviin sopimuksiin liittyvien muutoksenhakumenettelyjen soveltamista koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 21 päivänä joulukuuta 1989 annetun neuvoston direktiivin 89/665/ETY (EYVL L 395, s. 33) sekä julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 18 päivänä kesäkuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/50/ETY (EYVL L 209, s. 1) tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty Hospital Ingenieure Krankenhaustechnik Planungs-Gesellschaft mbH (HI):n (jäljempänä kantaja) ja Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaftin (osavaltion sairaaloita hallinnoiva yhteisö, jäljempänä vastaaja) välisessä riita-asiassa, jossa on kyse julkisia palveluhankintoja koskevan sopimuksen tekemisestä lastensairaalan rakennusprojektista Klagenfurtissa.

Yhteisön oikeus

3 Direktiivin 89/665/ETY 1 artiklan 1 kohdassa, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivin 92/50/ETY 41 artiklalla, säädetään seuraavaa:

"1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että direktiivien 71/305/ETY, 77/62/ETY ja 92/50/ETY soveltamisalaan kuuluviin sopimusten tekomenettelyihin liittyviin hankintaviranomaisten päätöksiin voidaan hakea muutosta tehokkaasti ja erityisesti niin nopeasti kuin mahdollista seuraavien artikloiden ja erityisesti 2 artiklan 7 kohdan mukaisesti, kun edellä tarkoitetut päätökset ovat vastoin julkisia hankintoja koskevaa yhteisön oikeutta tai sen saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettuja kansallisia sääntöjä."

4 Direktiivin 89/665/ETY 1 artiklan 2 ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

"2. Jäsenvaltioiden on huolehdittava, ettei yrityksiä, jotka ilmoittavat kärsineensä vahinkoa sopimuksenteossa, syrjitä yhteisön oikeuden täytäntöön panemiseksi annettujen ja muiden kansallisten säännösten välisen, tämän direktiivin mukaisen valinnan perusteella.

3. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että käytettävissä on muutoksenhakumenettelyt, joiden yksityiskohdista kukin jäsenvaltio voi itse päättää ja jotka ovat ainakin niiden käytettävissä, jotka joko ovat olleet tai ovat tavoittelemassa jotain julkisia tavaranhankintoja tai rakennusurakoita koskevaa sopimusta ja joiden etua väitetty virheellinen menettely on loukannut tai saattaa loukata. Jäsenvaltiot voivat edellyttää erityisesti, että ennen muutoksenhakumenettelyn käynnistämistä hakijan on täytynyt ilmoittaa hankintaviranomaiselle väitetystä virheellisestä menettelystä sekä aikomuksestaan hakea muutosta."

5 Saman direktiivin 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 1 artiklassa säädettyihin muutoksenhakumenettelyihin liittyviin toimenpiteisiin sisältyvät valtuudet:

a) ryhtyä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja kiireellisesti väliaikaisiin toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on saada väitetty virheellinen menettely päättymään tai estää kyseisiin etuihin kohdistuvat lisävahingot, mukaan lukien toimenpiteet julkisen hankintasopimusmenettelyn taikka hankintaviranomaisen tekemän päätöksen täytäntöönpanon keskeyttämiseksi tai niiden keskeyttämisen varmistamiseksi;

b) joko poistaa lainvastaisesti tehdyt päätökset tai varmistaa niiden poistaminen, mukaan lukien tarjouspyynnössä, sopimusasiakirjoissa tai muussa sopimuksentekomenettelyyn liittyvässä asiakirjassa olevien syrjintää aiheuttavien teknisten, taloudellisten tai rahoitusta koskevien eritelmien poistaminen;

c) korvata virheellisestä menettelystä kärsineen vahingot.

— —

7. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että muutoksenhakumenettelystä vastaavien elinten päätökset voidaan panna täytäntöön tehokkaasti.

8. Milloin muutoksenhakumenettelystä vastaavat muut kuin oikeusviranomaiset, niiden on aina perusteltava päätöksensä kirjallisesti. Siinä tapauksessa on lisäksi säädettävä menettelyistä, joilla varmistetaan mahdollisuus saattaa muutoksenhaku-

elimen väitetyt lainvastaiset toimenpiteet tai sille annettujen toimivaltuuksien väitetyt väärinkäytökset joko oikeusviranomaisen tai muun viranomaisen käsiteltäväksi, joka on perustamissopimuksen 177 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin ja riippumaton sekä hankintaviranomaisesta että muutoksenhakuelimestä.

Tällaisen riippumattoman elimen jäsenten nimittämistä ja heidän toimikautensa päättymistä tulee koskea samat edellytykset kuin tuomioistuinten jäseniä, siltä osin kuin ne koskevat nimittävää viranomaista, toimikauden pituutta ja tehtävästä vapauttamista. Ainakin tämän riippumattoman elimen puheenjohtajan on täytettävä tuomioistuimen jäsenille asetetut muodollista ja ammatillista pätevyyttä koskevat vaatimukset. Riippumattoman elimen on tehtävä päätöksensä noudattaen menettelyä, jossa molempia osapuolia kuullaan, ja päätösten on kunkin jäsenvaltion päättämällä tavalla oltava oikeudellisesti sitovia."

6 Direktiivin 92/50/ETY 8, 9 ja 10 artiklassa säädetään seuraavaa:

8 artikla

"Liitteessä I A lueteltuja palveluja koskevat sopimukset on tehtävä III—VI osaston säännösten mukaisesti."

9 artikla

"Liitteessä I B lueteltuja palveluja koskevat sopimukset on tehtävä 14 ja 16 artiklan säännösten mukaisesti."

10 artikla

"Sopimukset, jotka koskevat sekä liitteessä I A että liitteessä I B lueteltuja palveluja, on tehtävä III—VI osaston säännösten mukaisesti, jos liitteessä I A lueteltujen palvelujen arvo on suurempi kuin liitteessä I B lueteltujen palvelujen arvo. Muissa tapauksissa sopimukset on tehtävä 14 ja 16 artiklan säännösten mukaisesti."

7 Liittymisehdoista ja perustamissopimusten muutoksista tehdyn asiakirjan — Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittyminen Euroopan unioniin — (EYVL 1994, C 241, s. 21) 168 artiklan mukaan direktiivi 92/50/ETY oli pantava täytäntöön Itävallan lainsäädännössä 1.1.1995 mennessä.

Itävallan lainsäädäntö

8 Kärntenin osavaltiossa direktiivi 89/665/ETY pantiin täytäntöön Kärntner Auftragsvergabegesetzillä (Kärntenin osavaltion antama laki julkisista hankinnoista), joka tuli voimaan 1.1.1994 (LGBl. nro 55/1994). Sen VIII osastossa (muutoksenhaku) olevan 59 I artiklan mukaan kyseisessä laissa tarkoitettua menettelyä julkisissa hankinnoissa valvoo Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten (osavaltion antamien säädösten laillisuutta valvova riippumaton hallintoelin, jäljempänä UVK).

9 Tätä elintä koskevat säännökset on koottu erityislakiin, Kärntner Verwaltungssenatsgesetziin (LGBl. nro 104/1990). Tässä laissa säädetään erityisesti kyseisen elimen toimivallasta, kokoonpanosta ja riippumattomuudesta.

10 On riidatonta, että direktiivi 92/50/ETY pantiin täytäntöön Kärntenin osavaltiossa vasta 1.7.1997.

Ennakkoratkaisukysymykset

11 Kantaja teki tarjouksen siinä hankintasopimusmenettelyssä, jonka vastaaja järjesti lastensairaalan rakentamiseksi Klagenfurtiin. Tarjouskilpailu koski insinööripalveluja, joihin kuului suunnittelua, konsultointia ja tutkimusta erilaisiin lääketieteellisiin laitteisiin liittyen.

12 Kun sopimus oli tehty wieniläisen yhtiön CMT Medizintechnik Gesellschaft mbH:n kanssa, kantaja — joka oli itse osallistunut tarjouspyyntömenettelyyn — valitti UVK:hon ja väitti, että tarjouskilpailumenettely oli lainvastainen, koska yhteisön säännöksiä julkisista palveluhankinnoista oli rikottu.

13 Koska UVK katsoi, ettei se voi ratkaista sen käsiteltävänä olevaa asiaa ilman selvitystä direktiivien 89/665/ETY ja 92/50/ETY tulkinnasta, se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat viisi ennakkoratkaisukysymystä:

"1) Onko julkisia tavaranhankintoja ja rakennusurakoita koskeviin sopimuksiin liittyvien muutoksenhakumenettelyjen soveltamista koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 21 päivänä joulukuuta 1989 annetun neuvoston direktiivin 89/665/ETY 2 artiklan 8 kohtaa tulkittava siten, että Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten täyttää muutoksenhakuelimeltä vaadittavat edellytykset palvelusopimusten osalta?

2) Onko julkisia tavaranhankintoja ja rakennusurakoita koskeviin sopimuksiin liittyvien muutoksenhakumenettelyjen soveltamista koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun neuvoston direktiivin 89/665/ETY tätä säännöstä tai muita säännöksiä, joihin perustuu yksityisen oikeus hakea muutosta direktiivin 2 artiklan 8 kohdassa tarkoitetuilta viranomaisilta tai tuomioistuimilta, tulkittava siten, että mainitut yhteisön säännökset ovat niin tarkkoja ja konkreettisia, että yksityinen voi siinä tapauksessa, että jäsenvaltio ei ole pannut tätä direktiiviä täytäntöön, menestyksellisesti vedota tähän oikeuteen tätä jäsenvaltiota vastaan?

3) Onko direktiivin 92/50/ETY 41 artiklan ja direktiivin 89/665/ETY säännöksiä, joissa yksityiselle on annettu muutoksenhakuoikeus, tulkittava siten, että toimivaltuuksiltaan Unabhängiger Verwaltugssenat für Kärntenin kaltainen kansallinen tuomioistuin voi kansallisen lainsäädännön — kuten *Kärntner Auftragsvergabegesetz*in (Kärntenin osavaltion antama laki julkisista hankinnoista) 59 §:n ja sitä seuraavien pykälien sekä sen nojalla annettujen asetusten — perusteella muutoksenhakuasiaa käsitellessään jättää soveltamatta kyseisiä kansallisia säännöksiä, jos kyseisten säännösten mukaan ei ole mahdollista käsitellä muutoksenhakuasiaa *Kärntner Auftragsvergabegesetz*in mukaisesti palveluhankintasopimusten osalta, ja käsitellä siten näistä säännöksistä huolimatta muutoksenhakuasian *Kärntner Auftragsvergabegesetz*in 8 luvun mukaisesti?

4) Onko asian tosiseikkojen kuvauksessa mainitut palvelut katsottava direktiivin 92/50/ETY 10 artikla huomioon ottaen direktiivin 92/50/ETY liitteessä I A olevassa pääluokassa 12 (arkkitehtipalvelut, insinööripalvelut ja rakennushankkeiden suunnittelupalvelut, yhdyskuntasuunnittelu- ja maisemasuunnittelupalvelut, edellisiin liittyvät tieteelliset ja tekniset konsultointipalvelut, tekniset testaus- ja analysointipalvelut) tarkoitetuiksi palveluiksi?

5) Onko direktiivin 92/50/ETY säännöksiä tulkittava siten, että ne täyttävät asiassa 41/74, van Duyn, 14.12.1974 annetun tuomion 12 kohdassa asetetut yhteisön direktiivin välittömän sovellettavuuden edellytykset, jolloin direk-

tiivin liitteessä I A tarkoitettuja palveluja koskevat sopimukset on tehtävä siinä tarkoitetussa menettelyssä, vai onko direktiivin säännöksiä tulkittava siten, että liitteessä I A tarkoitettujen palvelujen osalta ne saattavat täyttää edellä mainitussa tuomiossa asetetut edellytykset?"

Ensimmäinen kysymys

14 Ensimmäisessä kysymyksessään kansallinen tuomioistuin kysyy, vastaavatko sen kokoonpanoa ja toimintaa koskevien säännösten kaltaiset oikeussäännöt direktiivin 89/665/ETY 2 artiklan 8 kohdassa asetettuja vaatimuksia.

15 On huomattava, että viimeksi mainittu säännös koskee viranomaisia, joilta haetaan muutosta direktiivin soveltamisalaan kuuluvien julkisten hankintojen tarjouskilpailujen alalla toimivaltaisten viranomaisten tekemiin päätöksiin.

16 Direktiivin 89/665/ETY 2 artiklan 8 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan jäsenvaltiot voivat valita kahdesta vaihtoehdosta järjestäessään julkisten hankintojen valvontajärjestelmää.

17 Ensimmäisen vaihtoehdon mukaan toimittaessa toimivalta valitusten käsittelyyn annetaan lainkäyttöviranomaisille. Toisessa vaihtoehdossa tämä toimivalta annetaan aluksi muunlaisille viranomaisille. Tällöin näiden viranomaisten tekemistä päätöksistä on riittävän muutoksenhakumahdollisuuden takaamiseksi voitava valittaa joko lainkäyttöelimelle tai sellaiselle viranomaiselle, jonka osalta direktiivin 89/665/ETY 2 artiklan 8 kohdan toisessa alakohdassa säädetyt edellytykset täyttyvät (asia C-103/97, Köllensperger, tuomio 4.2.1999, Kok. 1999, s. I-551, 29 kohta).

18 Kuitenkin UVK:n kaltaisella viranomaisella on kaikki ne ominaisuudet, joita edellytetään, jotta sitä voitaisiin pitää perustamissopimuksen 177 artiklassa tarkoitettuna tuomioistuimena — kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 12—14 kohdassa huomauttanut.

19 Mikäli muutoksenhakuviranomaisena on lainkäyttöelin, kuten pääasiassa, direktiivin 89/665/ETY 2 artiklan 8 kohdan toisessa alakohdassa säädettyjä erityisedellytyksiä ei sovelleta.

20 Edellä esitetyn perusteella kansalliselle tuomioistuimelle on vastattava, että direktiivin 89/665/ETY 2 artiklan 8 kohdassa säädettyjä edellytyksiä ei sovelleta viranomaisiin, joiden kokoonpanosta ja toiminnasta on säädetty sillä tavoin kuin kyseessä olevaa tuomioistuinta koskevissa säännöksissä.

Toinen ja kolmas kysymys

21 Toisessa ja kolmannessa kysymyksessään, jotka on syytä käsitellä yhdessä, kansallinen tuomioistuin kysyy, onko direktiivin 89/665/ETY 2 artiklan 8 kohtaa tai direktiivin muita säännöksiä tulkittava siten, että tilanteessa, jossa direktiiviä 92/50/ETY ei ole pantu täytäntöön säädetyssä määräajassa, jäsenvaltioiden julkisten tavaranhankintojen ja rakennusurakoiden osalta toimivaltaiset, kyseisen 2 artiklan 8 kohdan mukaisesti perustetut muutoksenhakuelimet voivat käsitellä myös julkisia palveluhankintamenettelyjä koskevia valituksia.

22 Tältä osin on ensiksi todettava, että asiassa C-54/96, Dorsch Consult, 17.9.1997 antamassaan tuomiossa (Kok. 1997, s. I-4961, 40 kohta) sekä asiassa C-76/97, Tögel, 24.9.1998 antamassaan tuomiossa (Kok. 1998, s. I-5357, 22 kohta) yhteisöjen tuo-

mioistuin on katsonut, että kunkin jäsenvaltion oikeusjärjestyksessä on osoitettava toimivaltainen tuomioistuin ratkaisemaan oikeusriitoja, jotka koskevat yhteisön oikeusjärjestykseen perustuvia yksilön oikeuksia, ottaen kuitenkin huomioon, että jäsenvaltioilla on velvollisuus taata kussakin yksittäistapauksessa näiden oikeuksien tosiasiallinen suoja. Tällä varauksella yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä ei ole puuttua niiden toimivaltaongelmien ratkaisemiseen, jotka tiettyjen yhteisön oikeuteen perustuvien oikeudellisten tilanteiden luonnehdinta saattaa aiheuttaa kansallisessa lainkäyttöjärjestelmässä.

23 Samojen tuomioiden 41 ja 23 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin totesi lisäksi, että vaikka jäsenvaltiot velvoitetaan direktiivin 92/50/ETY 41 artiklassa toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet tehokkaiden muutoksenhakukeinojen takaamiseksi julkisten palveluhankintojen osalta, siinä ei osoiteta toimivaltaisia kansallisia elimiä eikä siinä myöskään edellytetä, että näiden elinten pitäisi olla samat kuin ne, joille jäsenvaltioissa on annettu toimivalta käsitellä julkisia tavaranhankintoja ja rakennusurakoita koskevia asioita.

24 On kuitenkin riidatonta, että direktiiviä 92/50/ETY ei ollut pantu täytäntöön Kärntenin osavaltiossa kantajan valittaessa UVK: hon. Direktiivin täytäntöönpaneva laki tuli nimittäin voimaan vasta 1.7.1997.

25 Tällaisesta tilanteesta yhteisöjen tuomioistuin on todennut edellä mainituissa asiassa Dorsch Consult annetun tuomion 43 kohdassa ja asiassa Tögel annetun tuomion 25 kohdassa, että direktiivistä johtuva jäsenvaltioiden velvollisuus saavuttaa direktiivissä määritelty tulos sekä EY:n perustamissopimuksen 5 artiklasta johtuva velvollisuus toteuttaa kaikki yleis- tai erityistoimenpiteet tämän velvollisuuden täyttämiseksi velvoittavat jäsenvaltioiden kaikkia viranomaisia, lainkäyttöelimet toimivaltansa puitteissa mukaan lukien. Yhteisöjen tuomioistuin totesi tästä seuraavan, että kansallisen tuomioistuimen on kansallista oikeutta soveltaessaan tulkittava sitä niin paljon kuin mahdollista direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti riippumatta siitä, onko kyse ennen direktiivin voimaantuloa vai sen jälkeen annetuista oikeussäännöistä, jotta direktiivissä tarkoitettu tulos saavutetaan ja jotta EY:n perustamissopimuksen 189 artiklan kolmatta kohtaa siten noudatetaan (ks. asia C-106/89, Marleasing, tuomio 13.11.1990, Kok. 1990, s. I-4135, 8 kohta; asia C-334/92, Wagner

Miret, tuomio 16.12.1993, Kok. 1993, s. I-6911, 20 kohta ja asia C-91/92, Faccini Dori, tuomio 14.7.1994, Kok. 1994, s. I-3325, 26 kohta).

26 Asiassa Dorsch Consult annetun tuomion 44 kohdassa ja asiassa Tögel annetun tuomion 26 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin totesi lisäksi, että kysymys julkisia palveluhankintoja koskevien muutoksenhakuasioiden käsittelemiseksi toimivaltaisen muutoksenhakuelimen nimeämisestä on relevantti myös silloin, kun direktiiviä 92/50/ETY ei ole pantu täytäntöön. Jos jäsenvaltio ei ole toteuttanut vaadittavia täytäntöönpanotoimenpiteitä tai jos se on toteuttanut direktiivin vastaisia toimenpiteitä, yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että yksityisillä on tietyin edellytyksin oikeus vedota lainkäyttöelimissä direktiiviin sellaista jäsenvaltiota vastaan, joka ei ole pannut sitä täytäntöön. Vaikka jäsenvaltio ei voi käyttää tätä vähimmäistaetta perusteena sille, ettei se toteuta ajoissa kunkin direktiivin edellyttämiä asianmukaisia toimenpiteitä (ks. mm. asia C-253/95, komissio v. Saksa, tuomio 2.5.1996, Kok. 1996, s. I-2423, 13 kohta), tämä tae voi kuitenkin antaa yksityisille oikeuden vedota direktiivin 92/50/ETY aineellisiin säännöksiin jäsenvaltiota vastaan.

27 Samoissa asioissa annettujen tuomioiden 45 ja 27 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin lisäsi vielä, että jos kansallisia säännöksiä ei voida tulkita direktiivin 92/50/ETY mukaisella tavalla, asianomaiset voivat vaatia asianmukaisten kansallisten menettelysääntöjen mukaisesti korvausta niistä vahingoista, jotka niille on aiheutunut siitä, ettei direktiiviä ole pantu täytäntöön säädetyssä määräajassa (ks. mm. yhdistetyt asiat C-178/94, C-179/94, C-188/94, C-189/94 ja C-190/94, Dillenkofer ym., tuomio 8.10.1996, Kok. 1996, s. I-4845).

28 Toiseen ja kolmanteen kysymykseen on näin ollen vastattava, ettei direktiivin 89/665/ETY 2 artiklan 8 kohtaa eikä direktiivin muita säännöksiä voida tulkita siten, että tilanteessa, jossa direktiiviä 92/50/ETY ei ole pantu täytäntöön säädetyssä määräajassa, jäsenvaltioiden julkisia tavaranhankintoja ja rakennusurakoita koskeviin sopimuksiin liittyvien menettelyjen osalta toimivaltaiset, direktiivin 89/665/ETY 2 artiklan 8 kohdan mukaisesti perustetut muutoksenhakuelimet voivat käsitellä myös julkisia palveluhankintamenettelyjä koskevia valituksia. Kuitenkin kansallisen

oikeuden tulkitsemiseksi direktiivin 92/50/ETY mukaisesti ja yksityisten oikeuksien tosiasiallisen suojan takaamiseksi kansallisen tuomioistuimen on varmistettava, että asiaa koskevissa kansallisissa säännöksissä yksityisille annetaan mahdollisuus muutoksenhakuun julkisten palveluhankintojen osalta. Pääasiassa esillä olevan kaltaisessa tilanteessa kansallisen tuomioistuimen on erityisesti varmistettava, haetaanko muutosta samoilta elimiltä, joista julkisten tavaranhankintojen ja rakennusurakoiden osalta on säädetty.

Neljäs kysymys

29 Neljännessä kysymyksessään kansallinen tuomioistuin kysyy, kuuluvatko vastaajan tarjouspyynnön kohteena olleet palvelujen suoritukset direktiivin 92/50/ETY liitteen I A pääluokkaan 12.

30 Direktiivin 92/50/ETY liitteen I A pääluokkaan 12 kuuluvat arkkitehtipalvelut, insinööripalvelut ja rakennushankkeiden suunnittelupalvelut, yhdyskuntasuunnittelu- ja maisemasuunnittelupalvelut, edellisiin liittyvät tieteelliset ja tekniset konsultointipalvelut sekä tekniset testaus- ja analysointipalvelut.

31 Julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksensa 25 kohdassa mainitsemista syistä on ilmeistä, että vastaajan tarjouspyynnön kohteena olleet palvelut kuuluvat direktiivin 92/50/ETY liitteen I A pääluokkaan 12.

32 Näin ollen neljänteen kysymykseen on vastattava, että vastaajan tarjouspyynnön kohteena olleet palvelujen suoritukset, jotka liittyvät sellaisen hankkeen valmistelu-

ja toteuttamistöihin, jossa on kyse lastenklinikan rakentamisesta sairaalaan siihen liittyvine lääketieteellisine laitteistoineen, kuuluvat direktiivin 92/50/ETY liitteen I A pääluokkaan 12.

Viides kysymys

33 Viidennessä kysymyksessään kansallinen tuomioistuin kysyy, voivatko yksityiset vedota kansallisissa tuomioistuimissa direktiivin 92/50/ETY säännöksiin.

34 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainitun asiassa Tögel antamansa tuomion 42 kohdassa todennut, vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (asia 31/87, Beentjes, tuomio 20.9.1988, Kok. 1988, s. 4635, 40 kohta) aina kun direktiivin säännökset ovat sisällöltään ehdottomia ja riittävän täsmällisiä, yksityiset voivat vedota niihin valtiota vastaan, jos valtio ei ole saattanut direktiiviä osaksi kansallista oikeusjärjestystä määräajassa tai jos se on pannut direktiivin virheellisesti täytäntöön.

35 On siis tutkittava, ovatko kyseiset direktiivin 92/50/ETY säännökset sisällöltään ehdottomia ja riittävän täsmällisiä, jotta yksityinen voisi vedota niihin valtiota vastaan.

36 Tältä osin on aluksi huomattava, että — kuten edellä mainitun asiassa Tögel annetun tuomion 44 kohdassa todettiin — I osaston, joka koskee direktiivin aineellista ja henkilöllistä soveltamisalaa, sekä II osaston, joka koskee liitteissä I A ja I B lueteltuja palveluita koskeviin sopimuksiin sovellettavia menettelyjä, säännökset ovat ehdottomia ja riittävän täsmällisiä, jotta niihin voidaan vedota kansallisessa tuomioistuimessa.

37 Edellä mainitun asiassa Tögel annetun tuomion 45 kohdassa todettiin lisäksi, että direktiivin II osaston 8—10 artiklan mukaisesti hankintaviranomaisille on ehdottomasti ja täsmällisesti asetettu velvollisuus tehdä julkista palveluhankintaa koskevat sopimukset soveltaen III—VI osaston säännösten mukaisia kansallisia menettelyjä, kun kyse on palveluista, joita tarkoitetaan kokonaisuudessaan tai pääasiallisesti liitteessä I A, ja soveltaen 14 ja 16 artiklan mukaisia menettelyjä, kun kyse on kokonaisuudessaan tai pääasiallisesti palveluista, joita tarkoitetaan liitteessä I B. Direktiivin 14 artikla muodostaa IV osaston, kun taas 16 artikla on V osastossa.

38 Edellä mainitun asiassa Tögel annetun tuomion 46 kohdassa todettiin vielä, että direktiivin 92/50/ETY III—VI osaston yksityiskohtaiset säännökset, jotka koskevat sopimusten tekomenettelyjen valintaa ja kilpailujen sääntöjä sekä tekniikan alaa ja julkistamista koskevia yhteisiä sääntöjä sekä osallistumista, valintaperusteita ja sopimuksen tekemisen perusteita, ovat ehdottomia ja riittävän selviä ja täsmällisiä, jotta palvelujen tarjoajat voivat vedota niihin kansallisissa tuomioistuimissa, jollei säännösten sanamuodosta ilmenevistä poikkeuksista ja vivahteista muuta johdu.

39 Näin ollen viidenteen kysymykseen on vastattava, että yksityiset voivat vedota kansallisissa tuomioistuimissa suoraan direktiivin 92/50/ETY I ja II osaston säännöksiin. Yksityinen voi vedota kansallisessa tuomioistuimessa myös III—VI osastossa oleviin säännöksiin, mikäli yksittäisen säännöksen sanamuodon tarkastelun tuloksena sitä voidaan pitää ehdottomana sekä riittävän selkeänä ja täsmällisenä.

Oikeudenkäyntikulut

40 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Itävallan hallitukselle ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärntenin 8.7.1997 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) **Julkisia tavaranhankintoja ja rakennusurakoita koskeviin sopimuksiin liittyvien muutoksenhakumenettelyjen soveltamista koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 21 päivänä joulukuuta 1989 annetun neuvoston direktiivin 89/665/ETY 2 artiklan 8 kohdassa säädettyjä edellytyksiä ei sovelleta viranomaisiin, joiden kokoonpanosta ja toiminnasta on säädetty sillä tavoin kuin kyseessä olevaa tuomioistuinta koskevissa säännöksissä.**

2) **Direktiivin 89/665/ETY 2 artiklan 8 kohtaa eikä sen muita säännöksiä ei voida tulkita siten, että tilanteessa, jossa direktiiviä 92/50/ETY ei ole pantu täytäntöön säädetyssä määräajassa, jäsenvaltioiden julkisia tavaranhankintoja ja rakennusurakoita koskeviin sopimuksiin liittyvien menettelyjen osalta toimivaltaiset, direktiivin 89/665/ETY 2 artiklan 8 kohdan mukaisesti perustetut muutoksenhakuelimet voivat käsitellä myös julkisia palveluhankintamenettelyjä koskevia valituksia. Kuitenkin kansallisen oikeuden tulkitsemiseksi direktiivin 92/50/ETY mukaisesti ja yksityisten oikeuksien tosiasiallisen suojan takaamiseksi kansallisen tuomioistuimen on varmistettava, että asiaa koskevissa kansallisissa säännöksissä yksityisille annetaan mahdollisuus muutoksenhakuun julkisten palveluhankintojen osalta. Pääasiassa esillä olevan**

kaltaisessa tilanteessa kansallisen tuomioistuimen on erityisesti varmistettava, haetaanko muutosta samoilta elimiltä, joista julkisten tavaranhankintojen ja rakennusurakoiden osalta on säädetty.

3) Vastaajan tarjouspyynnön kohteena olleet palvelujen suoritukset, jotka liittyvät sellaisen hankkeen valmistelu- ja toteuttamistöihin, jossa on kyse lastenklinikan rakentamisesta sairaalaan siihen liittyvine lääketieteellisine laitteistoineen, kuuluvat direktiivin 92/50/ETY liitteen I A pääluokkaan 12.

4) Yksityiset voivat vedota kansallisissa tuomioistuimissa suoraan direktiivin 92/50/ETY I ja II osaston säännöksiin. Yksityinen voi vedota kansallisissa tuomioistuimissa myös III—VI osastossa oleviin säännöksiin, mikäli yksittäisen säännöksen sanamuodon tarkastelun tuloksena sitä voidaan pitää ehdottomana sekä riittävän selkeänä ja täsmällisenä.

Kapteyn Hirsch Murray

Ragnemalm Schintgen

Julistettiin Luxemburgissa 4 päivänä maaliskuuta 1999.

R. Grass P. J. G. Kapteyn

kirjaaja kuudennen jaoston puheenjohtaja